

IUS ET ADMINISTRATIO

ISSN 2300-4797

NR 2/2024 (55)

DOI: 10.15584/iuseta.2024.2.2

Magdalena Frankiewicz

ORCID: 0009-0002-7928-778X

e-mail: magdalena_frankiewicz@wp.pl

Instytut Nauk Prawnych

Uniwersytet Rzeszowski

Julia Grzebieniak

ORCID: 0009-0004-7610-3126

e-mail: juliagrzebieniak@onet.pl

Instytut Nauk Prawnych

Uniwersytet Rzeszowski

Prawo konkurencji a sektor publiczny: ujęcie porównawcze praktyk antymonopolowych na przykładzie wybranych przedsiębiorstw

Competition law and the public sector: a comparative approach to antitrust practices based on selected enterprises

Abstract

This article analyzes the complex relationship between antitrust regulations and the operations of various enterprises. The public sector often encompasses key industries, necessitating specific legal approaches to balance public objectives with competitiveness requirements. Antitrust legislation in the USA, including the Sherman Act, Clayton Act, and Federal Trade Commission Act, forms the foundation for regulatory and judicial actions aimed at protecting the competitive process. The Microsoft case illustrates how US law balances innovation with the need to prevent market dominance. In the European Union, the Gazprom case is a pivotal example of a state-owned enterprise suspected of abusing its dominant position in the gas market. Actions taken by the European Commission and the European Court of Justice reflect efforts to maintain a balance between fair competition and the interests of member states. Analyses in the article underscore the equilibrium between public interest and market competitiveness, highlighting challenges and strategies in regulating state-owned enterprises across different legal systems.

Keywords: competition law, monopoly, antitrust regulations, state-owned enterprises.

Streszczenie

Niniejszy artykuł analizuje złożone relacje między regulacjami antymonopolowymi a działalnością różnych przedsiębiorstw. Sektor publiczny obejmuje kluczowe branże gospodarki, co wymaga specyficznych podejść prawnych, aby zrównoważyć cele publiczne z wymogami konkurencyjności. Ustawodawstwo antymonopolowe w USA, w tym Sherman Act, Clayton Act oraz Federal Trade Commission Act, stanowi fundament dla działań regulacyjnych i sądowych mających na celu ochronę procesu konkurencji. Przykład Microsoftu pokazuje, jak amerykańskie prawo balansuje między innowacyjnością a koniecznością zapobiegania dominacji rynkowej. W Unii Europejskiej przypadek Gazpromu stanowi kluczowy przykład przedsiębiorstwa państwowego podejrzanego o nadużywanie swojej dominującej pozycji na rynku gazu. Kroki podjęte przez Komisję Europejską i Trybunał Sprawiedliwości UE ukazują starania wspólnoty w zachowaniu równowagi między uczciwą konkurencją a interesami państw członkowskich. Analizy podjęte w artykule wskazują na potrzebę zachowania równowagi między interesem publicznym a konkurencyjnością rynkową, ukazując wyzwania i strategie w regulacji przedsiębiorstw państwowych w różnych systemach prawnych.

Słowa kluczowe: prawo konkurencji, monopol, regulacje antymonopolowe, przedsiębiorstwa państwowe.

1. Wstęp

Spoleczna gospodarka rynkowa to pojęcie normatywne w polskim prawie, wprowadzone w 1997 r. i wyrażone w art. 20 Konstytucji RP, które jest podstawą ustroju gospodarczego RP. Artykuł 20 nie ma bezpośredniego odpowiednika w konstytucjach państw Unii Europejskiej, jednak podobne przepisy występują w konstytucjach niektórych państw postsocjalistycznych. W przypadku Konstytucji RP przepis art. 20 stanowi istotny argument na rzecz uznania jej za konstytucję gospodarczą, ale potrzebna jest kompleksowa analiza innych wypowiedzi ustrojodawcy¹.

W Polsce społeczna gospodarka rynkowa opiera się na trzech filarach: wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności i współpracy partnerów społecznych. Należy równorzędnie traktować te trzy filary w ustroju gospodarczym Polski, gdyż państwo ma za zadanie kształtować gospodarkę, zapewniając równowagę między wolnością gospodarczą a potrzebami społecznymi². Konkurencyjny rynek jest fundamentalnym elementem gospodarki rynkowej, gdzie wiele podmiotów gospodarczych oferuje podobne produkty lub usługi, a żaden z nich nie posiada wystarczającej siły rynkowej, aby samodzielnie dyktować

¹ H. Izdebski, *Komentarz do Konstytucji RP art. 20, 21, 22*, Warszawa 2022, s. 13–15.

² A. Powałowski, *Spoleczna gospodarka rynkowa w prawie polskim*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2017, nr 37, s. 51–52.

ceny. Konkurencja między przedsiębiorstwami zachęca do tworzenia nowych produktów i usług oraz do obniżania cen, dzięki czemu konsumenci mogą korzystać z bardziej atrakcyjnych ofert, a cała gospodarka rozwija się w dynamiczny sposób³.

Zgodnie z art. 76 Konstytucji RP: „Władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi”. Zakres tej ochrony określa zaś ustawa⁴. Zasada ta stanowi wytyczną dla władz i wskazówkę interpretacyjną prawa, a Sąd Najwyższy podkreśla obowiązek jej przestrzegania przez wszystkie organy, w tym sądy. Sąd Najwyższy uznaje, iż art. 76 Konstytucji RP nie określa samodzielnie standardu ochrony konsumenta, ale standard ten wynika z ustaw, a rolą artykułu jest doprecyzowanie tego standardu⁵. Warunki umożliwiające taki stan rzeczy opisuje model konkurencji doskonałej. Jest to teoretyczny model stosowany w ekonomii, który służy do analizowania struktury i funkcjonowania idealnego rynku (tzw. rynek doskonały)⁶. Zakłada on, że wszystkie przedsiębiorstwa działają w takich samych zewnętrznych warunkach produkcji, czyli że podstawowe czynniki ekonomiczne, takie jak np. ceny sprzedaży towarów, ceny surowców, stopa procentowa oraz średnia stopa zysku, są dla każdego przedsiębiorstwa stałe i niezależne od jego działań⁷. Model konkurencji doskonałej opisuje idealny rynek, na którym przedsiębiorstwa i konsumenci są cenobiorcami, gdzie panuje doskonały przepływ informacji, a dobra są jednorodne. Jednak w praktyce takie rynki nie występują⁸. Większość rynków cechuje konkurencja niedoskonała, co oznacza, że przedsiębiorcy mają pewien wpływ na ceny rynkowe i mogą na nie oddziaływać np. przez zmianę poziomu produkcji⁹.

Skrajnym przypadkiem konkurencji niedoskonałej jest monopol, czyli rynek zdominowany przez jednego producenta danego dobra¹⁰. Zgodnie z art. 6 ustawy o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów praktyki monopolistyczne obejmują m.in. ustalanie cen, podział rynku,

³ *Gospodarka rynkowa – czym jest? Na czym się opiera?*, <https://pep.pl/poradnik/gospodarka-rynkowa/> [dostęp: 22.09.2024].

⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483).

⁵ D. Dąbrowski, *Konstytucyjna zasada ochrony konsumenta (art. 76 Konstytucji RP) w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 3(73), s. 64–69.

⁶ M. Grzebyk, Z. Kryński, *Konkurencja i konkurencyjność przedsiębiorstw. Ujęcie teoretyczne*, Rzeszów 2011, s. 111.

⁷ M. Al-Kaber, K. Meredyk, *Teoria ekonomii: podręcznik akademicki*, t. 1: *Mikroekonomia*, Białystok 2003, s. 253.

⁸ M. Czerniak, *Ochrona konkurencji a własność intelektualna na rynkach nowych technologii*, Warszawa 2018, s. 10.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

ustalanie lub ograniczanie produkcji, sprzedaży lub skupu towarów, eliminację konkurentów oraz ustalanie warunków umów między konkurentami¹¹. Monopol może powstać z przyczyn naturalnych lub prawnych. Monopol naturalny występuje np. w sektorach infrastruktury, takich jak energetyka czy kolej, gdzie konkurencja jest trudna lub nieopłacalna, natomiast monopol prawny jest ustanawiany na mocy regulacji prawnych¹².

Monopol w teorii ekonomii krytykowany jest za nieefektywność alokacyjną, która uniemożliwia zaspokojenie potrzeb wszystkich nabywców. Wynika to z faktu, że cena przewyższa koszt krańcowy, co sprawia, że część konsumentów nie może sobie pozwolić na zakup produktu. Ponadto monopolista uzyskuje nadwyżkę dochodu kosztem konsumentów, a brak konkurencji zmniejsza presję na inwestycje w rozwój oraz poprawę jakości produktów¹³. Coraz większe znaczenie mają monopole prawne, np. związane z własnością intelektualną. W ich przypadku przedsiębiorca uzyskuje wyłączność na prawnie określone użytkowanie utworów, rozwiązań technologicznych oraz oznaczeń¹⁴. Przykładem jest Nvidia – przedsiębiorstwo komputerowe oskarżane o monopol na rynku sztucznej inteligencji i procesorów graficznych (88% udziału w rynku GPU dla centrów danych). Krytycy zarzucają firmie tłumienie konkurencji, co jest przedmiotem badań europejskich organów regulacyjnych oraz Amerykańskiego Departamentu Sprawiedliwości pod kątem potencjalnych praktyk antykonkurencyjnych. Nvidia broni się, podkreślając swój wkład w rozwój sztucznej inteligencji i przestrzeganie norm prawnych¹⁵.

Podjęcie rozważań na temat prawa konkurencji jest warte uwagi ze względu na jego kluczowy charakter we współczesnym świecie. Zapewnia ono sprawiedliwe funkcjonowanie rynku oraz sprzyja zróżnicowanemu rozwojowi. Niniejszy artykuł ma na celu porównanie stosowania praktyk antymonopolowych w różnych jurysdykcjach na przykładzie najciekawszych zdaniem autorów spraw przedsiębiorstw – Microsoft i Gazprom.

Opracowanie skupia się wokół problemu badawczego, jakim jest sposób zachowania równowagi między realizacją interesów sektora publicznego, takich jak zapewnienie konkurencyjności czy bezpieczeństwa energetycznego,

¹¹ Ustawa z dnia 24 lutego 1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów (Dz.U. 1999, nr 52 poz. 547).

¹² B. Targański, *Ochrona konkurencji w działalności platform handlu elektronicznego*, Warszawa 2010, s. 24–25.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ M. Czerniak, *Ochrona konkurencji...*, s. 10–11.

¹⁵ M. Connatser, *Bring the hammer down on Nvidia, US progressive and antitrust orgs urge the Feds*, https://www.theregister.com/2024/08/01/nvidia_doj/ [dostęp: 22.09.2024].

a przestrzeganiem zasad uczciwej konkurencji, które wymagają przeciwdziałania praktykom monopolistycznym i wspierania równych szans dla wszystkich podmiotów na rynku.

2. Sprawa Microsoftu

Najstarsze ustawodawstwo antymonopolowe pochodzi ze Stanów Zjednoczonych, gdzie w systemie prawnym istnieją dwa rodzaje źródeł prawa: *common law* i prawo stanowione. *Common law* opiera się na precedensach sądowych – sądy interpretują prawo w kontekście konkretnych spraw. W ramach podziału władzy przyjętego w amerykańskiej Konstytucji prawo stanowione jest tworzone przez Kongres, który ma uprawnienia ustawodawcze. Każdy stan, terytorium zależne (np. Puerto Rico) oraz Dystrykt Kolumbia mają własne systemy prawne zgodne z tym podziałem władzy. Do najważniejszych federalnych ustaw antymonopolowych należą: Sherman Act, Clayton Act oraz Federal Trade Commission Act¹⁶.

Sherman Act uchwalono w 1890 r. Ustawa składa się z dwóch kluczowych sekcji: pierwsza zabrania umów, porozumień lub spisków ograniczających handel, a druga zakazuje działań prowadzących do powstania monopolu¹⁷. Wady tej ustawy, w tym ogólność i nieskuteczność zasady *rule of reason*, doprowadziły do uchwalenia w 1914 r. Clayton Act, która uzupełniła przepisy Sherman Act, zakazując konkretnych praktyk, takich jak dyskryminacja cenowa, bojkoty grupowe i fuzje ograniczające konkurencję¹⁸.

W tym samym roku wprowadzono Federal Trade Commission Act, powołując Federal Trade Commission (FTC), która może wszczynać postępowania wobec działań naruszających przepisy antymonopolowe lub ich idee¹⁹. Wspólnie te ustawy zakazują: ograniczania handlu, monopolizacji, nieuczciwych porozumień i fuzji oraz dyskryminacji cenowej²⁰.

Należy także zaznaczyć, iż ustawodawstwo antymonopolowe USA było pierwowzorem powstania sądowego modelu ochrony konkurencji. W tym modelu administracja prowadzi dochodzenia, a sądy (cywilne, karne lub specjalne) rozpatrują sprawy, gdy koncentracja budzi wątpliwości co do jej wpływu na konkurencję.

¹⁶ A. Cenzartowicz, *Formy ograniczeń handlu w prawie amerykańskim*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2002, t. 12, nr 1, s. 258.

¹⁷ Sherman Antitrust Act, 15 U.S.C. §§ 1–7.

¹⁸ The Clayton Act, 15 U.S.C. §§ 12–27.

¹⁹ Federal Trade Commission, 15 U.S.C. §§ 41–58.

²⁰ A. Cenzartowicz, *Formy ograniczeń...*, s. 258–260.

Organ administracji może wyrazić zgodę na koncentrację czy nie zgłaszać sprzeciwu, natomiast sądy zakazują transakcji mogących negatywnie wpływać na konkurencję. Wnioski do sądów mogą składać oprócz wspomnianych organów administracji – konkurenci oraz konsumenci. Systemy te zazwyczaj pozwalają na dobrowolne zgłaszanie koncentracji. Natomiast kompetencje w prowadzeniu postępowań dotyczących koncentracji posiadają: Federalna Komisja Handlu (FTC) oraz Departament Sprawiedliwości (DoJ)²¹.

Microsoft z Redmond, Waszyngton, jest jedną z największych spółek informatycznych na świecie i liderem w innowacjach oprogramowania. Jego system operacyjny Windows od lat 90. XX w. jest rynkowym standardem, użytkowanym przez sporą część konsumentów. Prawo własności intelektualnej ochraniało Windows i umożliwiło Microsoftowi umocnienie pozycji na powiązanych rynkach. W związku z tym różne organy antymonopolowe na świecie zaczęły badać Microsoft, twierdząc, że jego praktyki wykluczają konkurencję na płaszczyźnie IT, na której działała spółka. Podkreślić należy, że istnieje znacząca rozbieżność w podejściu do tej sprawy między Stanami Zjednoczonymi a Unią Europejską²².

W 1990 r. FTC badała pozycję Microsoftu. Postępowanie antymonopolowe przeciwko Microsoftowi dotyczyło jego pozycji na rynku systemów operacyjnych dla komputerów PC, szczególnie licencji OEM, które zmuszały producentów do płacenia za każdy sprzedany komputer, niezależnie od zainstalowanego systemu²³. W sprawie szybko zawarto ugodę, która zobowiązała Microsoft do pobierania opłat tylko za rzeczywiście zainstalowane kopie systemu. Późniejsze spory dotyczyły integracji przeglądarki Internet Explorer z systemem Windows 95²⁴. Sąd Okręgowy (the United States District Court) po próbie zdefiniowania pojęcia *zintegrowany produkt* przez Microsoft odrzucił je. Jednak Sąd Apelacyjny (the United States Court of Appeals) rozstrzygnął ostatecznie na korzyść spółki²⁵. Następnie Departament Sprawiedliwości ponownie oskarżył Microsoft o monopolizację i antykonkurencyjne praktyki m.in. ze względu na to, iż we wprowadzonym oprogramowaniu Windows 98 nie było możliwości usunięcia przeglądarki Internet Explorera z komputera. Sąd Okręgowy zgodził się z większością postawionych zarzutów DoJ, proponując podział Microsoftu, co jednak zostało uchylone przez Sąd Apelacyjny²⁶. Ostatecznie nałożono czasowe ograniczenia

²¹ M. Błachucki, *System postępowania antymonopolowego w sprawach kontroli koncentracji przedsiębiorców*, Warszawa 2012, s. 53.

²² M. Czerniak, *Ochrona konkurencji...*, s. 7–8.

²³ *Ibidem*, s. 56.

²⁴ United States v. Microsoft Corp., 980 F. Supp. 537, 540–541 (D.D.C. 1997).

²⁵ Wyrok w sprawie United States v. Microsoft Corp., 147 F.3d 935 (D.C. Cir. 1998).

²⁶ Wyrok w sprawie United States v. Microsoft Corp., 253 F.3d 34 (D.C. Cir. 2001).

na praktyki Microsoftu, zwłaszcza dotyczące licencji OEM i ujawnienia pewnych informacji, np. interfejsów stosowanych w aplikacjach do komunikacji z systemem Windows²⁷.

Postępowanie przeciwko Microsoftowi w Unii Europejskiej rozpoczęło się w 1998 r. po skardze Sun Microsystems dotyczącej naruszenia art. 102 TFUE (dawniej art. 82 TWE)²⁸. Sun Microsystems oskarżył Microsoft o odmowę udostępnienia informacji zapewniających interoperacyjność systemu Windows z systemami operacyjnymi serwerów, co utrudniało konkurencję na rynku. Komisja Europejska wszczęła postępowanie, które objęło również badanie integracji Windows Media Player z systemem Windows 2000. Po połączeniu obu spraw Microsoft zaoferował ustępstwa, jednak Komisja zakończyła postępowanie, stwierdzając nadużycie pozycji dominującej i nakładając na Microsoft grzywnę w wysokości 497 mln euro oraz nakaz zaniechania praktyk antykonkurencyjnych. Komisja Europejska stwierdziła, że Microsoft nadużył swojej pozycji na trzech rynkach: systemów operacyjnych dla komputerów osobistych – na którym miał ponad 90% udziałów, systemów operacyjnych dla serwerów grup roboczych – miał blisko 60% udziałów oraz odtwarzaczy mediów strumieniowych. Zarzucono Microsoftowi także, że odmawiał udostępniania informacji o interoperacyjności konkurentom i uzależniał sprzedaż systemu Windows od jednoczesnego nabycia Windows Media Player (WMP). Nałożono środki zaradcze, takie jak udostępnienie informacji o interoperacyjności oraz przygotowanie wersji systemu Windows bez WMP. Microsoft odwołał się od decyzji, ale sąd podtrzymał w mocy karę grzywny i środki zaradcze. Sprawa Microsoftu pokazała różnice w podejściu do prawa konkurencji między Unią Europejską a USA, gdzie decyzje Unii spotkały się z krytyką m.in. Departamentu Sprawiedliwości za możliwe osłabienie innowacji i konkurencji. Podkreślono, że prawo konkurencji ma na celu przede wszystkim dobro konsumentów, a nie ochronę konkurentów lub samej konkurencji. Orzeczenie ma znaczenie dla innych firm o podobnej pozycji rynkowej, jak Intel, Apple czy Google²⁹.

3. Gazprom

W Rosji przedsiębiorstwa państwowe, takie jak Gazprom, mają ogromny wpływ na rynek energetyczny. Firma ta zdobyła monopol na eksport gazu na mocy ustawy z 18 lipca 2006 r., uzyskując wyłączne prawo do eksportu gazu

²⁷ M. Czerniak, *Ochrona konkurencji...*, s. 56–58.

²⁸ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U.UE.C.2016.202.47).

²⁹ *Ibidem*, s. 58–62.

rurociągami oraz LNG. Wyjątkiem były projekty na podstawie umów o podziale produkcji, jak te realizowane przez Rosneft na Dalekim Wschodzie. Inne firmy mogły eksportować gaz jedynie poprzez zawieranie umów agencyjnych z Gazpromem Export, który działał jako pośrednik w kontaktach z zagranicznymi partnerami³⁰. Postępowanie antymonopolowe przeciwko Gazpromowi rozpoczęło się 31 sierpnia 2012 r. Śledztwo Komisji Europejskiej zakończyło się 22 kwietnia 2015 r. wydaniem pisemnego zgłoszenia zastrzeżeń wobec Gazpromu³¹. Firma została oskarżona o nadużywanie dominującej pozycji na rynku gazu w ośmiu krajach Unii Europejskiej: Bułgarii, Czechach, Estonii, Litwie, Łotwie, Polsce, Słowacji i Węgrzech. Zarzuty obejmowały trzy obszary: dzielenie rynków gazu przez ograniczenia reeksportu, zawyżanie cen w kontraktach z krajami bałtyckimi, Polską i Bułgarią oraz uzależnianie dostaw gazu od zobowiązań infrastrukturalnych w Polsce i Bułgarii³².

Gazprom wielokrotnie oskarżano o ograniczanie dostępu do kluczowej infrastruktury przesyłowej gazu. Przykładem takiego działania jest sprawa gazociągu OPAL, odnogi Nord Streamu, który transportuje gaz do Niemiec. W 2019 r. TSUE orzekł, że decyzja Komisji Europejskiej z 2016 r., pozwalająca Gazpromowi na pełne wykorzystanie przepustowości OPAL-u, naruszała zasady solidarności energetycznej i konkurencji w Unii³³. Wyrok TSUE miał poważne skutki dla Gazpromu, zmuszając go do utrzymania tranzytu gazu przez Ukrainę i zmniejszenia przesyłu gazu przez Nord Stream, co obniża jego zyski o około 300 mln euro rocznie. Wpływał on również na projekt Nord Stream 2, który naruszał zasadę solidarności energetycznej Unii podkreśloną przez TSUE w art. 194 ust. 1 TFUE: „W ramach ustanawiania lub funkcjonowania rynku wewnętrznego oraz z uwzględnieniem potrzeby zachowania i poprawy stanu środowiska, polityka Unii w dziedzinie energetyki ma na celu, w duchu solidarności między Państwami Członkowskimi: a) zapewnienie funkcjonowania rynku energii; b) zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii w Unii; c) wspieranie efektywności energetycznej i oszczędności energii, jak również rozwoju nowych i odnawialnych form energii; oraz d) wspieranie wzajemnych połączeń między sieciami energii”.

³⁰ S. Kardaś, *Pozorna liberalizacja: Rosja ogranicza monopol eksportowy Gazpromu*, „Komentarze OSW” 2013, nr 121, s. 1–6.

³¹ S. Kardaś, *Wyniki postępowania antymonopolowego KE przeciwko Gazpromowi*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2018-05-24/wyniki-postepowania-antymonopolowego-ke-przeciwko-gazpromowi> [dostęp: 17.06.2024].

³² *Ibidem*.

³³ Wyrok S(PI) z 10 września 2019 r., T-883/16, *Rzeczpospolita Polska przeciwko Komisji Europejskiej*, LEX nr 2717299; A. Łoskot-Strachota, S. Kardaś, S. Matuszak, *Cios w interesy Gazpromu. Wyrok TSUE w sprawie gazociągu OPAL*, „Komentarze OSW” 2019, nr 308, s. 1–2.

Chociaż Nord Stream 2 był formalnie realizowany przez szwajcarską spółkę Gazpromu, inwestycja wymagała zgód od państw członkowskich Unii Europejskiej, co było trudne do uzyskania ze względu na kontrowersje polityczne³⁴. 15 lipca 2021 r. TSUE odrzucił odwołanie Niemiec od wyroku. Stwierdził, iż zasada solidarności jest podstawową zasadą prawa Unii i leży u podstaw wszystkich celów polityki unijnej w dziedzinie energetyki, a co za tym idzie, wbrew argumentacji RFN każdy akt prawny unijnych instytucji związany z dziedziną energetyki należy oceniać na podstawie jego zgodności z prawem w stosunku do zasady solidarności energetycznej³⁵. Wyrok w sprawie *Polska przeciwko Komisji Europejskiej* rozszerza obowiązek solidarności Unii Europejskiej i państw członkowskich na wszystkie decyzje mogące wpływać na bezpieczeństwo energetyczne, ekonomiczną opłacalność i dywersyfikację źródeł energii. Konieczne jest uwzględnianie interesów energetycznych innych państw i równoważenie ich w ramach zasady solidarności, która obowiązuje także poza sytuacjami kryzysowymi, a ponadto została uwzględniona w art. 194 TFUE³⁶.

4. Podsumowanie

Sektor publiczny obejmuje kluczowe branże gospodarki, co wymaga specyficznych podejść prawnych, aby zrównoważyć cele publiczne z wymogami konkurencyjności. Konkurencyjny rynek, będący fundamentalnym elementem gospodarki rynkowej, charakteryzuje się wieloma podmiotami oferującymi podobne produkty lub usługi, z których żaden nie posiada wystarczającej siły rynkowej, aby samodzielnie dyktować ceny. Taki rynek przynosi wiele korzyści zarówno konsumentom, jak i całej gospodarce, promując innowacje, efektywność i szeroki wybór produktów³⁷. Jednak skrajnym przypadkiem konkurencji niedoskonałej jest monopol, gdzie rynek jest zdominowany przez jednego producenta danego dobra³⁸. Ustawodawstwo antymonopolowe, takie jak w USA, było pierwowzorem

³⁴ A. Łoskot-Strachota, S. Kardaś, S. Matuszak, *Cios w interesy ...*, s. 5–6.

³⁵ A. Łoskot-Strachota, R. Formuszewicz, S. Kardaś, *Gazociąg OPAL: oddalenie przez TSUE odwołania Niemiec*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2021-07-16/gazociag-opal-oddalenie-przez-tsue-odwolania-niemiec> [dostęp: 17.06.2024].

³⁶ A. Boute, *The principle of solidarity and the geopolitics of energy: Poland v. Commission (OPAL pipeline). Glosa do wyroku TS z dnia 10 września 2019 r., T-883/16*, CML Rev. 2020, nr 3, s. 889–914; Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą (Dz.U. 2004, nr 90, poz. 864/2 ze zm.).

³⁷ A. Powalowski, *Spoleczna gospodarka...*, s. 51–52.

³⁸ M. Czerniak, *Ochrona konkurencji...*, s.10.

sądowego modelu ochrony konkurencji, gdzie organy administracji prowadzą dochodzenia, a sądy rozpatrują sprawy, gdy koncentracja budzi wątpliwości co do jej wpływu na konkurencję³⁹. Wyrok w sprawie *Polska przeciwko Komisji Europejskiej* rozszerza obowiązek solidarności Unii Europejskiej i państw członkowskich na wszystkie decyzje mogące wpływać na bezpieczeństwo energetyczne i ekonomiczną opłacalność źródeł energii. Podkreślono konieczność uwzględnienia interesów energetycznych innych państw członkowskich i ich równoważenie w ramach zasady solidarności⁴⁰.

Wniosek, który nasuwa się w związku z przedstawionymi sytuacjami, podkreśla, iż równoważenie interesów publicznych i konkurencyjnych wymaga od ustawodawców i regulatorów uwzględniania szerokiego spektrum czynników – od bezpieczeństwa energetycznego po zasady sprawiedliwej konkurencji⁴¹.

Przeprowadzone analizy jednoznacznie potwierdziły, że zarówno w przypadku Microsoftu, jak i Gazpromu działania antymonopolowe odgrywają kluczową rolę w ochronie równowagi między interesami sektora publicznego a zasadami uczciwej konkurencji. Ustalono, że skuteczność takich działań zależy od specyfiki jurysdykcji oraz konsekwentnego egzekwowania przepisów, co pozwala na ograniczenie praktyk monopolistycznych przy jednoczesnym zabezpieczeniu interesów państw.

Bibliografia

- Al-Kaber M., Meredyk K., *Teoria ekonomii: podręcznik akademicki*. t. 1: *Mikroekonomia*, Białystok 2003.
- Błachucki M., *System postępowania antymonopolowego w sprawach kontroli koncentracji przedsiębiorców*, Warszawa 2012.
- Boute A., *The principle of solidarity and the geopolitics of energy: Poland v. Commission (OPAL pipeline)*. Glosa do wyroku TS z dnia 10 września 2019 r., T-883/16, CML Rev. 2020, nr 3.
- Cenzartowicz A., *Formy ograniczeń handlu w prawie amerykańskim*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2002, t. 12, nr 1.
- Czarny P., Florczak-Wątor M., Naleziński B., Radziejewicz P., Tuleja P., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2023.
- Czerniak M., *Ochrona konkurencji a własność intelektualna na rynkach nowych technologii*, Warszawa 2018.
- Dąbrowski D., *Konstytucyjna zasada ochrony konsumenta (art. 76 Konstytucji RP) w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 3(73).

³⁹ M. Błachucki, *System postępowania...*, Warszawa 2012, s. 53.

⁴⁰ A. Boute, *The principle of solidarity...*, s. 889–914.

⁴¹ *Ibidem*.

- Grzebyk M., Kryński Z., *Konkurencja i konkurencyjność przedsiębiorstw. Ujęcie teoretyczne*, Rzeszów 2011.
- Izdebski H., *Komentarz do Konstytucji RP art. 20, 21, 22*, Warszawa 2022.
- Kardaś S., *Pozorna liberalizacja: Rosja ogranicza monopol eksportowy Gazpromu*, „Komentarze OSW” 2013, nr 121.
- Powałowski A., *Spoleczna gospodarka rynkowa w prawie polskim*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2017, nr. 37.
- Targański B., *Ochrona konkurencji w działalności platform handlu elektronicznego*, Warszawa 2010.

Akty prawne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483).
- Federal Trade Commission, 15 U.S.C. §§ 41–58.
- Sherman Antitrust Act, 15 U.S.C. §§ 1–7.
- The Clayton Act, 15 U.S.C. §§ 12–27.
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U.UE.C.2016.202.47).
- Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą (Dz.U. 2004, nr 90, poz. 864/2 ze zm.).
- Ustawa z dnia 24 lutego 1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów (Dz.U. 1999, nr 52 poz. 547).

Orzecznictwo

- United States v. Microsoft Corp., 980 F. Supp. 537, 540–541 (D.D.C. 1997).
- Wyrok S(PI) z 10 września 2019 r., T-883/16, Rzeczpospolita Polska przeciwko Komisji Europejskiej, LEX nr 2717299.
- Wyrok w sprawie United States v. Microsoft Corp., 147 F.3d 935 (D.C. Cir. 1998).
- Wyrok w sprawie United States v. Microsoft Corp., 253 F.3d 34 (D.C. Cir. 2001).

Źródła internetowe

- Gospodarka rynkowa – czym jest? Na czym się opiera?*, <https://pep.pl/poradnik/gospodarka-rynkowa/> [dostęp: 22.09.2024].
- Kardaś S., *Wyniki postępowania antymonopolowego KE przeciwko Gazpromowi*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2018-05-24/wyniki-postepowania-antymonopolowego-ke-przeciwko-gazpromowi> [dostęp: 17.06.2024].
- Łoskot-Strachota A., Formuszewicz R., Kardaś S., *Gazociąg OPAL: oddalenie przez TSUE odwołania Niemiec*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2021-07-16/gazociag-opal-oddalenie-przez-tsue-odwolania-niemiec> [dostęp: 17.06.2024].
- Łoskot-Strachota A., Kardaś S., Matuszak S., *Cios w interesy Gazpromu Wyrok TSUE w sprawie gazociągu OPAL*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2019-09-11/cios-w-interesy-gazpromu-wyrok-tsue-w-sprawie-gazociagu-opal> [dostęp: 17.06.2024].